

Replik: Ulf Stenberg överskattar takets effekt

Dagens Juridik den 8 september 2023

Ulf Stenberg (som också var expert i utredningen) beskriver i sin artikel själva förslaget på ett tak för intäktsdelningen i huvudsak korrekt. Däremot gör han väsentligt andra antaganden och beräkningar än vad utredningen gjorde. Det gör att taket framstår som mycket mer betydelsefullt än vad utredningen bedömt att det blir.

Utredningens förslag på intäktsdelning ger den som äger ett bostadshus nära en ny landbaserad vindkraftspark en rätt till en årlig ersättning från parken. Hur stor ersättningen blir, beror på hur långt avståndet till parken är och på marknadsvärdet på den producerade elen (det vill säga på hur högt elpriset är).

Förslaget beskrivs i kapitel 2 i betänkandet. Förslaget beskrivs även i en kort film på utredningens Youtube-kanal.

Som Ulf Stenberg beskriver har förslaget ett tak på 2 % av marknadsvärdet av den aktuella vindkraftsparkens producerade el. Om den totala intäktsdelningen blir högre än så, så justeras alla närboendes intäktsdelning ned proportionellt, så att totalkostnaden för parken stannar på 2 % (s. 50).

Det är inte självklart att systemet måste ha ett sådant tak. Taket är en avvägning som utredningen gjorde. Syftet var att intäktsdelningen inte ska slå ut lönsamheten (och därmed omöjliggöra) viktiga parker främst i södra Sverige, där fler människor bor men där behovet av tillkommande elproduktion – i vart fall just nu – också är som störst (s. 51).

Av betydelse för den bedömningen är att vi även föreslår att ersättning ska kunna gå till lokalsamhället och förordar en ersättning till kommunen. Noteras kan att samma tak finns på Danmarks motsvarande system VE-bonus (s. 273).

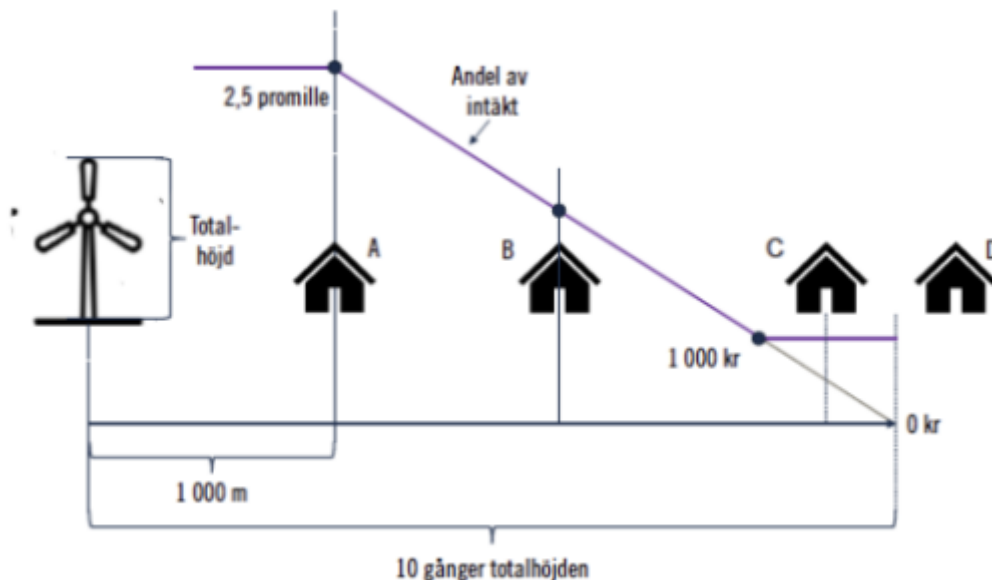
I Ulf Stenbergs beräkning blir maximal intäktsdelning för ett hus 10 000 kronor. Ersättningen slår i taket och börjar justeras ned redan efter åtta närboende, och är mer än halverad vid 20 närboende.

Vi har inte gått igenom exakt hur Ulf Stenberg räknat, men utredningens egna analyser ger en väsentligt annan bedömning av vilken effekt taket har. Utredningen gjorde en dataanalys, där förslaget tillämpades på de 58 parker som fanns inlagda i Vindbrukskollen som "ej uppförda" samt samkördes med fastighetsinformation från Lantmäteriet.

Med andra ord testades förslaget på verkliga, planerade vindkraftsparker, för att få riktig data på takets effekter. Det främsta skälet till att detta behövs är, som vi strax återkommer till, att det spelar stor roll på vilket avstånd från vindkraftsparken som husen ligger. Resultatet blev att taket aktiverades för 0 % av planerade parker i SE1 (nordligaste Sverige) och 20 % av planerade parker i SE4 (sydligaste Sverige). För alla parkerna i landet aktiverades det för 10 % (s. 51). För övriga parker utgick alltså full intäktsdelning till samtliga närboende.

Ett viktigt skäl till att inte fler vindkraftsparker slagit i taket, är att de flesta hus som berättigar till intäktsdelning ligger längst ut i den radie inom vilken intäktsdelning erhålls. Detta spelar roll, eftersom ju närmare parken ett hus ligger, ju högre blir intäktsdelningen (se Figur 2.1 från s. 41 nedan).

Figur 2.1 Illustration av intäktsdelningsmodellen

Illustrationen är inte skalenlig

Ju närmare parken husen ligger, ju färre hus behövs alltså för att totalkostnaden ska slå i taket. Och ju större blir takets effekt på varje husägares intäktsdelning. I utredningens dataanalys skulle parkerna i södra Sverige (SE3 + SE4) i snitt berättiga totalt 63 hus till intäktsdelning. Av dessa låg i snitt bara 2 hus inom 4 gånger ett vindkraftverks totalhöjd (alltså inom 1 000 meter, om det närmsta verket är 250 meter högt). Resten låg längre bort, och nästan hälften på nio till tio gånger totalhöjden. Se s. 243 samt Lundin (2023, Table 1 s. 8).

Annorlunda uttryckt, finns det många fler Hus C än Hus A i illustrationen ovan.

I Ulf Stenbergs beräkning antas i stället alla hus som erhåller intäktsdelning ligga på 4 gånger totalhöjden (1 000 meters) avstånd från vindkraftverket. Det vill säga, alla hus antas vara Hus A. Med detta antagande, som sägs göras "för enkelhets skull", får taket en mycket kraftfullare effekt än vad utredningens data pekar på.

Som nämndes ovan berättigar i Ulf Stenbergs beräkning ett hus på 1 000 meters avstånd från ett 250 meter högt vindkraftverk till en intäktsdelning på 10 000 kr per år. Utredningens beräkning är att ett sådant hus i stället skulle berättiga till 66 000 kr per år, om elpriserna motsvarar prisläget 2020-2022 i SE4, och 26 000 kr om elpriserna motsvarar prisläget i SE1 (s. 44). Detta spelar inte någon roll i sig för takets effekt rent proportionellt, men gör det för en korrekt förståelse av förslaget.

Erik Lundin

Mattias Schain